

SZÖVEG –
HORVÁTH PÁL filozófus

SOROZAT –
LÉTKÉRDÉS

AZ UTAZÓ EMBER

◆ A régi korok emberét, ha távoli vidékekre, de néha csak a falu határán túlra is indult, nem a szórakozás és a pihenés szándéka, hanem többnyire a szükség, a kényszer vezette. Az ókor, a középkor, de még az újkor átlagembere sem igen ismerte a nyaralás fogalmát; ha nekiindult, merőben más célok vezették, mint a mai nyaralókat, turistákat. Azoknak a zöme, akik útra keltek, portékáját szállító kereskedő volt vagy messzi vidékekre vezényelt, szolgálatát teljesítő katona, néha pedig új hazát kereső egész népek is vándorolni kényszerültek. A közeli fürdőhelyekre, nyaralókba tartó szűk elitet leszámítva Róma útjain ők tették ki az utazók zömét, a birodalom határait pedig a népvándorlás viharában útra kelt tömegek ostromolták.

A keresztény középkorban bővült a kör: peregrinációra induló, tapasztalatot, tudást kereső diákok és mesterlegények, a vidéket járva prédikáló kolduló barátok bővítették az úton lévőket körét. A korabeli turizmus sajátos, tömegesnek mondható formájaként megjelent a zarándoklatok sora: a jámbor hívők szent áhítattól vezetettve csapatostul indultak Jeruzsálem, Róma, valamely szent sírja,

emlékhelye, egy-egy kegytemplom felé. Sokáig ez a vallási turizmus – egy búcsú, egy szentév – volt békeidőben az egyszerű emberek többsége számára az otthon elhagyásának, idegen népekkel, tájakkal való találkozásnak a lehetősége.

Maga az utazás sem volt mindig gyors és kényelmes: lovon, szekéren, hajón, nemegyszer gyalog járták az emberek a maguk útját, kitéve a természet és embertársaik okozta veszedelmeknek.

Minden korban voltak, az újkor hajnalától pedig egyre többen olyanok is, akik a felfedezés, a kalandvágy, a kíváncsiság által hajtva kerekedtek fel, hogy ismeretlen, távoli vidékekre jussanak; utazók, hittérítők, hódítani, rabolni vágyó konkvisztádorok. Az újkori gyarmatosítás és a földrajzi felfedezések lendületében a beutazható világ is kitágult, kivándorlók, telepések, honfoglalók egymást követő nemzedékei keltek útra, hivatlan vendégként nemegyszer távoli népek és kultúrák pusztulását okozva, hogy távoli vidékeket hódítsanak meg maguknak. Ám időközben az utazni vágyó ember számára a világ nemcsak kitágult, hanem össze is zsugorodott a közlekedés fejlődésével: az, ami

Világjelenséggé lett az utóbbi évtizedekben, hogy különösen a nyári hónapokban emberek százmilliói indulnak útnak pihenést és szórakozást keresve maguknak. Közelebbi vagy távolabbi vidékeket keresnek fel a kikapcsolódás és élményszerzés szándékával. Valóságos utazási láz keríti hatalmába a nyaralni, világot látni indulókat, akik gyakran nem is gondolnak arra, hogy az utazás mint a természetes kikapcsolódás módja viszonylag új keletű, és sokak számára ma sem hozzáférhető lehetőség.

korábban távoli volt, egyre közelebb került. A modern hajózás, a vasút, az autó és a repülőgép, legutóbb pedig a tájékozódást segítő kommunikáció tette lehetővé, hogy az utazók egyre nagyobb tömegei számára maga az út ne legyen többé nyűg, csupán gyors és hasznos eszköz; hogy a világlátás, a szórakozás új, az otthonitól különböző lehetőségei váljanak könnyen és gyorsan elérhetővé. Így az utazásból idegenforgalom lett, amely önálló gazdasági ágazattá vált, a nyaralás, a szabadidő eltöltése pedig természetes, szinte kötelező rituáléja lett életünknek. De az sem tagadható, hogy az így kialakuló életforma kockázatokkal is járt.

Ezek közül a legaggasztóbb az, amire néhány éve XVI. Benedek pápa is utalt, amikor „Szeretet az igazságban” kezdetű, a mai világ jelenségeit áttekintő körlevelében így fogalmazott: „A nemzetközi turizmus jelensége figyelemre méltó forrása a gazdasági fejlődésnek, kulturális gyarapodást is képes előidézni, de a kizsákmányolás és a morális pusztítás alkalmává is változhat.”

Az idegenforgalom az utóbbi időben sokaknak megélhetést adó gazdasági ágazattá vált, az emberek mobilitása pedig elvileg megsokszorozta a népek,

kultúrák, hitek és értékrendek találkozási lehetőségét, ám a bölcs pápa szavai szerint „a nemzetközi turizmus nemritkán pusztá fogyasztásként, hedonisztikus formák között él, mint egyfajta menekülés, és...úgy van megszervezve, hogy nem segíti elő az emberek és a kultúrák közötti találkozásokat.” Ha az utazás pusztán pihenés és szórakozás, ha műemlékek vagy természeti csodák, érdekes emberek árnyékában csak a buli, a helyi gasztronómia kínálata, a termálfürdő, a jakuzzi ejt rabul, nem is beszélve a bevásárló-, a szex- vagy a katasztrófaturizmus embertelen és méltatlan szélsőségeiről, akkor baj van. Az sem jó, ha a nyaralás alkalom arra, hogy otthonunktól távol minden gátlásunktól, fegyelmezett, kulturált viselkedésunktől megszabaduljunk, vagy kérkedjünk mások előtt vagyoni helyzetünkkel. Ilyen esetekben az idegenforgalom áramában mozgó embertömegek pusztító, maguknak és másoknak is ártó sáskahaddá változnak. Érdemes mérlegelnünk a pápai tanácsot: „Ezért másfajta turizmusra kell gondolnunk, amelynek a helyzete olyan, hogy valódi, kölcsönös megismerést biztosít, anélkül, hogy elvonné a teret a kikapcsolódás és az egészséges szórakozás elől.” ♦